

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

15

grudnia
czwartek
19:00

NFM, Sala Kameralna

Quaternion

Polish Cello Quartet:

Tomasz Daroch, Wojciech Fudala, Krzysztof Karpeta, Adam Krzeszowiec
– wiolonczele

Program:

Thierry Escaich (*1965) *Ground III* [10']

Alessio Domini (*1991) *After the Torchlight Red* * [10']

Artur Zagajewski (*1978) *sculpture (from the way of the cross)** na cztery
preparowane wiolonczele [8']

***

Sofia Gubajdulina (*1931) *Quaternion* [25']

* utwory dedykowane Polish Cello Quartet

Th. Escaich

A. Zagajewski

S. Gubajdulina

Galeria współczesności

Artur Bielecki

Program dzisiejszego koncertu zespołu Polish Cello Quartet to okazja do spotkania się z muzyczną współczesnością. Bogatą, trudno uchwytną, intrygującą. To muzyka przetomu stuleci i początków XXI w. To swego rodzaju galeria różnorodnych stylów kompozytorskich. Wspólnym mianownikiem dzieł pozostaje obsada: cztery wiolonczele.

Tę muzyczną galerię otwiera Thierry Escaich (rocznik 1965), współczesny francuski organista i kompozytor, absolwent Konserwatorium Paryskiego. W jego twórczości kameralnej można zauważyć cykl utworów z różnych lat, zatytułowanych *Ground* (termin odsyła nas do tradycyjnej, dawnej formy muzycznej opartej na powtarzalnym basie). *Ground I* został napisany na akordeon i eufonium, opatrzony numerem II – na organy i perkusję, *Ground III* zaś na cztery wiolonczele. Kompozycja powstała w 2008 r.

Alessio Domini (rocznik 1991), włoski kompozytor i pianista, to najmłodszy twórca w programie koncertu. Zaledwie 25-letni artysta ma już za sobą wykonania utworów w tak prestiżowych miejscach, jak Salzburg (Mozarteum). *After the Torchlight Red* to kompozycja dedykowana zespołowi Polish Cello Quartet. Tytuł nawiązuje do fragmentu z poematu *Ziemia jałowa* Eliota. Są tu odniesienia do Pasji Chrystusa: „Po krwawych błyskach tuczyw (...) Który był żywy oto jest umarły / Którzyśmy żywi byli umieramy oto / Nie bez cierpliwości” (fragment w przekładzie Andrzeja Piotrowskiego). W utworze cytowany jest gregoriański hymn *Vexilla Regis*. Stopniowo znieszczałcany, dochodzi aż do swojej destrukcji. Pojawia się jednak element nadziei, melodia chorału odradza się z popiołów. Utwór jest realizacją zamówienia festiwalu MusMA (edycja 2016) na dzieło inspirowane kompozycją *Via Crucis* Liszta (w której Liszt cytuje hymn *Vexilla Regis*).

Również utwór zatytułowany *sculpture (from the way of the cross)* został napisany na zamówienie festi-

walu MusMA. Kompozycja jest dedykowana zespołowi Polish Cello Quartet. Autor – polski kompozytor Artur Zagajewski, urodzony w 1978 r. – jest także teoretykiem muzyki, nauczycielem i wykładowcą związanym z Łodzią. Artur Zagajewski to twórca wyróżniający się na tle współczesnej muzyki polskiej. „Jego muzyki nie sposób pomylić z niczyją inną na krajowej scenie” – zauważył kiedyś krytyk Jan Topolski. Z pewnością wiąże się to m.in. z zainteresowaniem muzyką rockową, która jest przedmiotem wykładów i badań naukowych Zagajewskiego. Bardzo szeroki jest krąg gatunków i artystycznych technologii, jakie stosuje polski twórca (fortepian preparowany, komputer, taśma, instalacja dźwiękowa, wideo, balet, performance, a nawet instrumenty stworzone z rur PCV). Utwór *sculpture (from the way of the cross)* pochodzi z 2016 r. i został napisany na cztery preparowane wiolonczele. Kompozytor nawiązuje w nim do architektury i rzeźby, inspirowany się sławną świątynią Sagrada Familia.

Sofia Gubajdulina to jedna z najbardziej intrygujących postaci muzyki przetomu XX i XXI w. Urodziła się 24 października 1931 r. w Christopolu w ówczesnej Tatarskiej Autonomicznej Socjalistycznej Republice Radzieckiej, jej ojciec był Tatarem, a matka Rosjanką. Studiowała fortepian i kompozycję w konserwatoriach w Kazaniu i Moskwie. W interesującym artykule w piśmie „Glissando” Magda Wotczek pisze tak o kompozytorce: „W latach pięćdziesiątych, wraz z Edisonem Denisowem i Alfredem Schnittke, Gubajdulina, jak i wielu innych kompozytorów, oskarżana była o formalizm i niestosowanie się do zaleceń Komitetu Centralnego w sprawach dotyczących muzyki. Jej »grzechem głównym« było wykorzystywanie techniki dwunastotonowej, wówczas zakazanej i określanej mianem »zachodniej zgnilizny«”.

Postawa kompozytorki się zmieniała. Pod wpływem przyjaźni z genialną rosyjską pianistką, Marią Judiną, Gubajdulina przeżyła duchowy przełom i przyjęła chrzest w kościele prawosławnym w 1970 r., a więc w wieku 39 lat. Matką

chrześną była Maria Judina. Wtedy też istotnie zaczęła się zmieniać muzyka Gubajduliny. Przemiany stylu na początku lat siedemdziesiątych, występujące zresztą u wielu innych ówczesnych kompozytorów, krytycy próbowali określać jako „nową prostotę” lub „nowy romantyzm” („nowa tonalność”). Ten odmienny akcent w muzyce drugiej połowy XX w. zarysował się również u niektórych polskich kompozytorów, przykładowo u Henryka Mikołaja Góreckiego, Wojciecha Kilara czy Andrzeja Krzanowskiego. Chodziło o szeroko pojęty zwrot ku tradycji. U Gubajduliny pojawia się idea muzyki religijnej i postannictwa. Od 1992 r. artystka mieszka w Hamburgu.

Twórczość kompozytorki pozostaje do dziś oryginalnym zjawiskiem w muzyce światowej. Gubajdulina często nadaje swoim utworom wyraziste, symboliczne tytuły, jak *Koncert fortepianowy „Introitus”* czy *Koncert skrzypcowy „Offertorium”*. *Quaternion* na cztery wiolonczele powstał w 1996 r. i jest dziełem jednoczęściowym, dość obszernym, bo trwającym ponad 20 minut. To doskonały przykład świata muzycznego, który potrafi wykreować kompozytorka. Często nawiązuje ona do liczb, a nazwa „quaternion” ma odniesienia matematyczne: kwaterniony znalazły zastosowanie m.in. w geometrii przestrzeni trójwymiarowej. Sam tytuł niewiele jednak nam powie o muzyce.

Quaternion to według Aleksandra Iwaszki, rosyjskiego wiolonczelisty, jeden z najbardziej dramatycznych utworów kompozytorki. Gubajdulina osiągnęła w nim nowatorskie, zaskakujące słuchacza bogactwo efektów brzmieniowych. Trzecia i czwarta wiolonczela są strojone o ćwierćton niżej niż dwie pozostałe. Użycie ćwierćtonów ma u artystki szczególny sens, wiąże się z jej koncepcją dnia i nocy, a także nieba i ziemi. Konwencjonalna tonalność, oparta na 12 półtonach, to dla kompozytorki sfera dnia, z kolei przesunięcie jej o ćwierćton w górę lub w dół przenosi nas w sferę cienia albo nocy. Ten podstawowy dualizm, wyrażony przez odrębnystrój, autorka podkreśla na początku utworu, zestawiając brzmienia odpowiednich par wiolonczel. Dzieło rozwija się stop-

niowo poprzez kolejne kontrastujące ze sobą odcinki, w których Gubajdulina wykorzystuje najrozmaitsze rodzaje faktur o różnych stopniach złożoności. Czegóż tu nie ma! Kolorystyczne bogactwo imponuje: efekty niemal szmerowe, niezwykle, glissandowe figuracje, brzmienia intensywne, różne odcienie dynamiczne i sposoby wydobycia dźwięku. Utwór kończy się na granicy słyszalności. Partytura została zanotowana tradycyjnie, ale muzyka przekracza granice tradycji i przyzwyczajaje słuchacza, otwiera go na nowe doświadczenia. A na tym polega przecież sztuka.

Polish Cello Quartet

Zespół w składzie Tomasz Daroch, Wojciech Fudala, Krzysztof Karpeta oraz Adam Krzeszowiec powstał w 2011 r. Tworzą go wiolonczeliści młodego pokolenia, którzy kształcili się u wielu uznanych pedagogów, takich jak m.in. P. Głombik, S. Firlej, F. Helmerson, G. Hoffman, M. Flaksman i J. Očić. Przyjaźnią się od wielu lat, dlatego postanowili założyć ten wyjątkowy zespół kameralny i pokazać szerszej publiczności jego oryginalne brzmienie. Grają głównie utwory oryginalnie napisane na kwartet wiolonczelowy. Zespół stale powiększa swój repertuar o kompozycje pisane współcześnie przez wiodących kompozytorów polskich i zagranicznych. Członkowie kwartetu są pomysłodawcami i organizatorami Międzynarodowej Akademii Wiolonczelowej w Nysie. Od 2014 r. Polish Cello Quartet jest zespołem Narodowego Forum Muzyki.

PEŁNY BIOGRAM ZESPOŁU:

www.nfm.wroclaw.pl/repertuar/biogramy

Polish Cello Quartet, fot. Monika Liber

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia, współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Partner:

Sponsor złoty:

